

To Cite This Article: Turgay, O. (2022). User-Oriented Transformability of Interiors within the Framework of Changing Living Needs with the Covid-19. *Journal of Interior Design and Academy*, 2(1), 77-96.

DOI: 10.53463/inda.2022140

Submitted: 01/05/2022

Revised: 22/06/2022

Accepted: 30/06/2022

USER-ORIENTED TRANSFORMABILITY OF INTERIORS WITHIN THE FRAMEWORK OF CHANGING LIVING NEEDS WITH THE COVID-19

Covid-19 ile Birlikte Değişen Yaşam Gereksinimleri Çerçevesinde İç Mekanların Kullanıcı Odaklı Dönüşebilirliği

Orkunt TURGAY¹

Öz

Mekân, bünyesindeki örgütlenme özellikleri, düşünsel yapısı, edindiği sorumluluklar çerçevesinde irdelendiğinde organik, her an yaşayan, değişebilen kullanıcısı ile biçimlenen, farklı durumlarla “dönüşebilen” dinamik bir olgudur. Teknolojideki gelişmeler ve dönüşümler, bu süreçlere etki eden faktörlerin eşliğinde “değişim” kavramını harekete geçirerek “mekân” olgusunu zaman, mekân, yaşam etkileşimi çerçevesinde yeniden tanımlanmaktadır. 2019 yıl sonuna doğru ortaya çıkan ve 2020 yılının ilk çeyreğinde dünya geneli ile birlikte ülkemizi de etkisini gösteren COVID-19 salgını daha önce öngörülmemiş bir biçimde insanoğlunun gündelik yaşam alışkanlıklarını, standartlarını ciddi anlamda sarsarak gerek mekân kavramını, gerekse de kullanım alışkanlıklarını dönüştürmüştür. Bu çalışmada, içinde bulunduğumuz koşulların kişinin sosyal alışkanlıklarını, mekân kullanımı üzerinde oluşturduğu etkileri tespit etmek amaçlanmaktadır. Edinilecek bu bilgiler literatür araştırmaları ile desteklenerek “anlık” gereksinimlere etkin cevap verebilen “esnek” ve yaşanabilir bir mekansal kurguya ulaşabilmek adına tasarım boyutunun nasıl ele alınabileceği irdelenecektir. Ayrıca kullanıcının öngörülemez durumlarda mekân kullanımındaki “mekansal dönüşümler”, esneklik ve teknoloji kavramları ile mekânlarda etkin kullanım için öngörüler sunmak amaçlardan bir diğeridir.

Anahtar Kelimeler: İç mekân kurgusu, kullanımda esneklik, teknoloji, mekansal dönüşüm, COVID-19

Abstract

Space is a productive member of the change, distinction and to give a form. It is an organic, lively and changeable thing which is a kind of “transformable” dynamic phenomenon in its essence with the user. Developments and transformations in technology, together with the factors affecting these processes, activate the concept of “change” and redefine the phenomenon of “space” within the framework of time, space and life interaction. The COVID-19 epidemic, which emerged by the end of 2019 and affected the whole world also include our country in the first quarter of 2020, transformed both social life, daily life habits, standards and the use of built environment in an unprecedented way. In this study, it is aimed to determine the effects of the current conditions on the social habits of the person and the use of space. This information will be supported by literature research and it will be examined in terms of how the design can be handled in order to reach a “flexible” and livable spatial installation that can respond effectively to “instantaneous” needs. In addition, one of the other objectives is providing insights for effective use in spaces within the concepts of flexibility and technology for “spatial transformations” in the use of space in unpredictable situations.

Keywords: Interior space installaion, flexibility in use, technology, spatial transformation, COVID-19

¹ **Correspondence to:** Assistant Prof. Dr., İstanbul Galata University, İstanbul, orkunt.turgay@galata.edu.tr, ORCID No: 0000-0001-7675-1992

1.GİRİŞ

İnsanoğlu var olduğundan beri mekân kavramı, bünyesinde pek çok parametre barındırması, derin ve karmaşık durumlara neden olması ve özellikle içinde bulunduğumuz çağın gereksinimleri, tanımları ve tartışmaları açısından sürekli sorgulanan bir kavram olmuştur.

Mekân kavramı, farklı algıların ve düşünce yapılarının bileşkesi olmanın ötesinde insan varoluşunun bir yansımasıdır. Mekânın yaşanılabilir organik bir unsur olması, sahip olduğu örgütlenme özellikleri, fiziksel yapısının yanı sıra bünyesindeki düşünsel yapısı, edindiği sorumluluklarla her an yaşayan, her an değişebilen ve içerisinde devinim eden birey ile biçimlenen, farklı durumlarla **“dönüşebilen”** dinamik bir olgu olduğu söylenebilir.

Mekânı fiziksel, düşünsel ve zamansal olarak değerlendirmek mekânda geçirilen zamanın, edinilen deneyimlerin ve edinimlerin bağlamla ilişkili olduğu kadar algılanışla da ilişkili olduğunu; mekânın düşlenen, kurgulanan ve üretilen bir ürün olduğunu hatırlatmaktadır. Deneyimlenen, değişim ve gelişimi tetikleyen pek çok mekân, sosyal, doğal, teknolojik hayatların, birikimlerin birbirleriyle sürekli etkileşim halinde olması insan yaşamını biçimlendirmekte ve yönlendirmektedir. Bu doğrultuda her şey farklı durumlar karşısında tekrar tekrar kurgulanarak yeniden tasarlanabilmektedir. Bu bağlamda içinde devinim eden ve kullanıcısının varlığının referans noktası olan mekân kavramı da pek çok durum karşısında fiziksel ve kavramsal olarak dönüşebilmektedir.

Teknolojideki gelişmeler ve dönüşümler, bu süreçlere etki eden faktörlerin eşliğinde **“değişim”** kavramını harekete geçirerek “mekân” olgusunu zaman, yer, koşul etkileşimi çerçevesinde yeniden tariflemektedir. Mekân algısında çok önemli değişiklikler gerçekleşmekte, hız kavramı yeni anlamlarla bir araya gelerek gündelik yaşamı yeniden biçimlendirmekte, bunun da mekân ilişkilerine farklı boyutlar kazandırdığı gözlenmektedir. İnsan hayatına ve geneline direkt etki eden teknolojik gelişmeler, mekân kavramı ölçeğinde de etkin olmaktadır. Giderek değişim gösteren teknolojik gelişmeler, bireyselleşen gereksinimler ve tüketim anlayışları, mekanların oluşumunu, fonksiyonelliğini de dönüştürerek biçimsel, işlevsel olarak mekanların yenilenmesi gerekliliğini ortaya koyup biçimlenişine de egemen olmaktadır. Dijital ortamlarda iletişim halinde olan, bilgiyi edinen yine sanal ortamlarda kurgulanmış mekanlarda bir araya gelerek sosyalleşen kişilere dönüşen kullanıcılar için dönüşen mekân kavramının iyi irdelenmesi gerekmektedir. Temel insan gereksinimlerine çözüm olan hareketli ya da hareketsiz donatı elemanlarının boyutlarında büyük değişimler olmasa da mekanla ilişkili olan teknolojik çözümlerde büyük değişiklikler, önemli gelişmeler yaşanmaktadır.

Yaşanılan bu hızlı değişim ve gelişmelere ek olarak 2019 yıl sonuna doğru ortaya çıkan ve 2020 yılının ilk çeyreğinde dünya genelini olduğu gibi ülkemizde de etkin olan COVID-19 salgını daha önce öngörülmemiş bir biçimde insanoğlunun gündelik yaşam alışkanlıklarını, standartlarını ciddi anlamda sarsarak gerek mekan kavramını, gerekse de kullanım alışkanlıklarını dönüştürmüştür. Bu dönüşüm ve değişim, bugüne kadar kalıplaşmış olan pekçok kabulün, kuralın da yıkılmasına neden olmuştur. COVID-19 salgınının yayılımını en aza indirmek, kontrolünü sağlayabilmek için sosyal, iş, eğitim hayatlarına dair çeşitli tedbirler alınmış, halihazırdaki mekanların kullanımı bu önlemler çerçevesinde sınırlandırılmış ya da tamamen engellenmiştir. Bu durum zorunlu olarak yeniden kurgulanan gündelik ve sosyal yaşantı koşullarına uygun daha esnek mekansal standartların tanımlanmasına, çözümler üretilmesine ve bunların işleyişe dahil olmasına neden olmaktadır. Yapılı çevredeki, insanların gündelik ve sosyal yaşantılarındaki değişim, mekânsal organizasyonlarda gerçekleştirilen ve yaşam kalitesinin arttırılmasını sağlayan yeniliklerle mümkün olmuştur.

Bu çalışmada, içinde bulunduğumuz fiziksel ve kavramsal koşulların kişinin sosyal alışkanlıklarını, yaşadığı, çalıştığı, eğitim gördüğü kısacası sosyalleştiği mekansal düzen üzerinde oluşturduğu etkileri tespit etmek, kavramak amaçlanmaktadır. Edinilecek bu bilgiler literatür araştırmaları ile desteklenerek “anlık” gereksinimlere kolaylıkla cevap verebilen daha etkin, “esnek” ve yaşanabilir bir mekansal kurguya ulaşabilmek adına tasarım boyutunun nasıl ele alınabileceği irdelenecektir. Tüm bu amaçlar çerçevesinde kullanıcının olası gereksinimlerine ek olarak öngörülemeyen durumlarda mekan kullanımındaki “mekansal dönüşümler”, esneklik, dönüştürülebilirlik kavramları farklılıklar, kullanım yaklaşımları ve alternatifleri küçük mekanlar için tasarım özellikleri üzerinden öngörüler sunmak amaçlardan bir diğeridir.

2. TANIMLI BİR BOŞLUK OLARAK MEKÂN

Mekân genel anlamına odaklanıldığında belli bir amaç doğrultusunda insan tarafından doğal çevrede gerçekleştirdiği bir sınırlandırma, yapay bir kurgulamadır. Mekân dış dünya ile ilişkimizi somut anlamda biçimlendiren insan yaşamının biçimlenişini, kabuğunu oluşturan önemli bir etkiye sahiptir. En geniş anlamda sosyal örgütlenmenin bir ifadesi olan mekan; insanın, ilişkilerini ve bu ilişkilerin gerektirdiği donatıların içinde yer aldığı, örgütlenmenin amaç ve karakterine bağlı olarak belirlenen tanımlı bir boşluktur. Mekan kavramı salt fiziksel özellikleriyle değil aynı zamanda kavramsal, anlamsal olarak da hayatımızın vazgeçilmez bir unsurudur. Gaston Bachelard mekân kavramını ontolojik bağlamda değerlendirdiğinde, “insan varlığının evrendeki referans noktası, oluşlar diyarı, insanın kültürel ve bilimsel anlamda gerçekleştirdiklerinin hem ürünü, hem de bu ürünü tanımlayan nitelikli bir uygulama alanı” olduğunu belirtmektedir (Bachelard, 2008).

Mekân, yaşanır, üretilir çok yönlü faktörlerin bir araya gelmesiyle ortaya çıkan sadece gündelik hayatta deneyimlenen, işlerin görüldüğü, barınılan, gezilen, sosyalleşilen, işlev ve anlamına göre sınıflandırılan bir kavram değil, kullanıcıları için var olan ve kullanıcılarıyla anlam kazanan değişken, karmaşık bir kavramdır. Dolayısıyla, var olduğu kullanıcısının hayata bakış açısını, ilgilerini, karmaşasını, kişisel özelliklerini de barındıran mekân, kullanıcısıyla ya da onunla etkileşime geçen kişilerle kurduğu iletişim birtakım duyarlılıkların aktarımı için önem taşıyan bir kurgudur.

Zaman içerisinde sosyoloji ve felsefe gibi farklı disiplinlere konu olan mekân kavramı, gelişen teknoloji, yaygın iletişim ağı ve küreselleşme sonucunda anlamsal değişime uğramış, daha sonra eklenen dijital ve sanal mekânlar gibi yeni kavramlar bu anlamı genişletmiştir (Güngör, 2019).

Mekânlar aslında birer arayüz olarak nitelendirilebilir. Arayüz olarak kavranmasında fiziksel olan ya da olmayan mekânı tanımlayan tüm bileşenler arasındaki parça-bütün ilişkilerinin yapısını çözümleyebilmek, kavrayabilmekle mümkündür. Kullanıcı mekânda kullanılan işlevleri mekânın farklı zaman dilimlerinde farklı biçimde değerlendirerek mekânı çok yönlü olarak kullanabilir. Farklı olanı ortaya koyma potansiyelinin sürdürülmesi; var olan kavramların her daim yenilikçi yaklaşımla irdelenmesi ve yeni bilgi, teknoloji, yaklaşımlarla sentezlenmesiyle bağıntılı olduğu bir gerçektir (Turgay, 2012).

Mekân kavramı, teknolojinin de gelişmesi ile birlikte toplumdaki sosyal yaşamın gereği olan tüm kavramlar gibi kendiliğinden biçimlenmektedir (Şekil 1). İçinde bulunduğumuz dönemde bilgi ve iletişim teknolojilerindeki hızlı gelişmeler hemen hemen her kavramın olduğu gibi mekânların da hızlı tüketilmesine neden olmuştur.

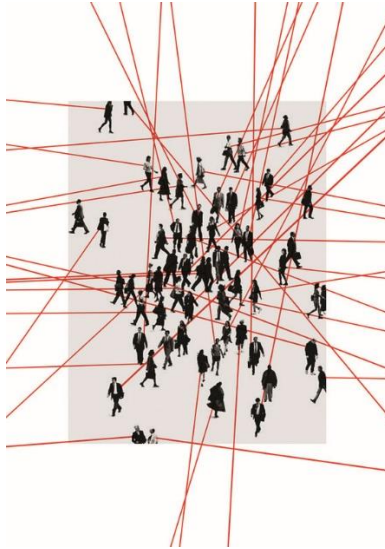
Şekil 1. İçerisinde devinim eden kullanıcısıyla biçimlenen mekân (Orkunt Turgay arşivi)

2.1. İnsan-Mekân İlişkisi Bağlamında Mekânın Sosyal Yönü

Mekân kullanıcılarının farklı yönlerini birbiriyle ilişkilendiren, kurgusunu oluşturan olguların uyum yoluyla değişimlerinin gözlenebildiği bir bütünler zincirinden oluşmaktadır. Koşullar, kullanıcının karakteristik özellikleri, sosyal ilişkileri değiştikçe de bu değişimlere uyum göstermektedir.

Mekânın sosyal yönünü oluşturan etmenler, bireyler aynı ya da farklı amaçlar doğrultusunda gelebilmektedirler. Bireyin gündelik yaşantısında kullandığı ya da birey için önem taşıyan mekanlarının diğer mekanlardan ayrıldığı en önemli nokta bu mekanların içeriğinin, biçimlenişinin kullanıcıların istekleri doğrultusunda örgütlenmiş olmasıdır.

Mekânsal düzen ve sosyal oluşumlar arasındaki kültürel farklılıklar zaman içerisinde pek çok kez irdelenmeye çalışılmıştır. Mekânın düşünsel ve sosyal yönü olarak ifade edilen kavramsal özellikleri, toplumdaki sosyal yaşamın teknolojinin de gelişmesi ile birlikte kendiliğinden biçimlendiği gibi benzer bir süreçten geçmektedir. Topluluklarla mekânsal düzen arasındaki en belirgin özellik ise mekânsal düzeni kuran ve ortaya çıkartan insan-insan ve insan-mekân ilişkileridir (Şekil 2). Sosyalleşmenin temelini oluşturan iletişim ve denetim kavramları, insanın toplumdaki hayatına ait olsalar bile, insanın içsel dünyasındaki özüne bağlıdırlar.

Şekil 2. Sosyalleşmenin temeli, iletişim ağı ve örüntü olarak var olan mekân (Orkunt Turgay arşivi)

Mekânlar ve insanlar arasındaki etkileşim iki yönlü olup, ilkinde kullanıcıların mekânlara anlamlar yüklemeleri, kendilerinden bazı değerler katmaları, ikinci olarak ise mekânın kimliğinden elde edilen çıkarımların elde edilmesi olarak tanımlanabilir.

Mekanlar sosyal içerik ve özellikleri bakımından değerlendirildiğinde, mekanların formu içindeki karşılaşma, konuşma, tartışma, dayanışma, paylaşma gibi eylemlerin dışında kalan diğer işlevlerin ne oldukları, nitelikleri, iletişim ve içerik özelliklerine göre değişiklikler göstermektedir.

İnsanlar içinde bulundukları, devinim ettikleri, bağlı kaldıkları yerlere anlam vermeleri bakımından yakın çevrelerini düzenleyerek ait olma duygusunu harekete geçirmektedirler. Dolayısıyla mekân kavramının bir diğer boyutu da insanın “o yere ait olduğu-aidiyet” duygusu ile bağlandığı mekânın “yer” özelliği kazanmasıdır. Mekânın fiziksel bir boşluk veya sınırlayıcı olma özelliğinin ötesinde, aidiyet duygusu ile sahiplenilen, kimliklendirilen, yaşamın değişik yönleri ile özdeşleştirilen soyut ve kavramsal bir düzeye ulaşmaktadır. Mekân kavramına kullanıcısı için anlamlı mekânsal birikim niteliği sağlayacak, mekân algısını güçlendirecek kültürel, yerel içerik taşıyan bütüncül bir özellik yüklendiğinde “yer” haline gelmektedir. “Yer” kavramını fiziksel özellikler olan plastik biçim, malzeme, doku, renk gibi somut, hem de zaman içinde insanın deneyimine bağlı olarak kalıcı olabilecek bileşenler de desteklemektedir. Bu yaşamsal deneyimlere bağlı olarak ortaya çıkan değişimler, toplumdaki alt ve üst gelir gruplarının sosyal yaşam standartlarının dışında, mekanların biçimsel kurgusunda da yoğun biçimde görülmektedir. Dolayısıyla mekânın sosyal yönü toplumun geleneksel alışkanlıklarını tamamen olmasa da değiştirmiş, ancak temel değişiklik mekânın salt biçimsel yaklaşımlarında görülmektedir. Bunun nedeni ise mekanlardaki içeriği oluşturan etmenlerin, mekânın sosyal yönünün ve yapıların oluşumunda dünya düzeyindeki ekonomik, teknolojik ve sosyal değişimlerin belirleyiciliğidir.

2.2. Mekânın Bileşenleri

İşlev tasarımının en öncelikli ögesidir. Mekânlar ve donatı elemanları, yaşayanların duygu, düşüncelerini, görüşlerini kullanıcısının kendine özgü karakterini, alışkanlıklarını yansıtan, gereksinimlerine cevap verecek nitelikte özelliklerle kurgulanmakta, bu yaklaşım da donatıların tasarımını veya seçimini etkilemekte, yaşamlarını biçimlendirmektedir.

Mekânı oluşturan bileşenler, mekânın kurgulanmasında önemli sorumluluklar üstlenerek mekânın bütünselliği üzerinde etkin olmaktadır. Bu bileşenler, mekânsal organizasyonda kullanıldıkları yere göre kullanıcısı için anlam taşıyan ve mekân içerisindeki fonksiyonellik bakımından yaşantısını kolaylaştıran, yönlendirici, sınırlayıcı, ayırıcı ya da birleştirici gibi tanımlar getirerek kullanıcısı ile bütünleşen bir olgu haline dönüşebilmektedir. Bu bağlamda mekânı oluşturan sistemin tüm bileşenleri aralarında ortak bir dil bütünlüğü sağlayarak mekânın kullanılabilirliği ve kullanıcısının aidiyet hissedebileceği anlamlı bir yer olmasını mümkün hale getirmektedir.

Mekânı kullanıcılarının gereksinimlerine cevap verebilecek akılcı detay çözümleriyle birlikte farklı işlevlere cevap verebilecek esneklikte dönüştürülebilir bir kurguyla tasarlanması farklı kullanım biçimleri ve kullanıcı memnuniyeti açısından önem taşımaktadır.

İşlevlerine göre mekanların sınıflandırılması, özelleştirilmesi, ayrıştırılması ve çok yönlü olarak kullanılmasıyla esneklik olanaklı kılınabilir. Mekânda değişebilirliğin ve esnekliğin sağlanabilmesini amaçlayan yaklaşımlarda esnek ve uyum sağlayabilir tasarım üslubu ancak mekânın işlevsel olarak bileşenlerine (kabuk, strüktür, dikey ayırıcı elemanlar ve mobilyalar) ayrılmasıyla ve bu bileşenlerin çok amaçlı kullanılmasıyla mümkün olacaktır (Şekil 3). Özellikle kullanım alanı bakımından küçük sayılabilecek yaşam alanlarında fonksiyonların iyi tanımlanmış, mekânsal bileşenlerin çok iyi organize edilerek kurgulanmış olması kullanıcıya kendi mekânsal yorumunu katabileceği, mekânın tüm alanlarından maksimum düzeyde faydalanabileceği etkin kullanım sağlamaktadır. Bu da esnekliğin sağladığı değişebilir, dönüşebilir elemanlar sayesinde çok farklı işlevler için uygun alanlar oluşturarak, kullanıcıya kullanım esnekliği verdiği gibi, duyarlılığa bağlı mekânsal çözümlerin de öngörülebileceğini mümkün hale getirmektedir.

Şekil 3. İşlevsel olarak mekân bileşenleri ve hareketli donatı elemanı (Orkunt Turgay arşivi)

Özellikle en temel işlevi barınma olan konut birimlerinin kullanıcı kimliğine ve farklı gereksinimlerin oluşabileceğini öngörmeyerek kullanıcıya serbest kullanım alanı yaratamayan, farklı kullanım alternatiflerine cevap veremeyen kısıtlayıcı, dönüşemeyen ortamlar yaratılmaktadır. Ancak ne var ki,

yaşanılan hızlı gelişmelerle birlikte mekanların güncel yaşamın gereği olan sosyal aktivitelerdeki çeşitliliği sağlamak için dönüşebilen, değişebilen, esnek kullanımı sağlayabilmesi için daha detaylı olarak kurgulanmış olması anlamına gelmektedir. Bu bağlamda, modern, çağdaş mekân kullanıcısının alışkanlıklarını, sosyal konumunu, ilgi alanlarını ve ihtiyaçlarını iyi anlamak, belirlemek, yeniden tanımlamak, zaman aralıkları ile gözden geçirip değişime adapte olabilecek hale getirmek zorunluluğu ortaya çıkmaktadır.

3. COVID-19 İLE DEĞİŞEN MEKÂN KULLANIMI VE TEKNOLOJİ

Hızla yayılmaya başlayan Covid-19 pandemisinin insanoğlunun yaşam standartları derinden etkileyerek günlük işleyişini kesintiye uğramıştır. Bu durum sadece virüs kökenli bir hastalıktan korunabilmek adına değil aynı zamanda farklı sorunlarla karşılaşabilecek insanoğlunun yaşadığı mekanlarda daha esnek olabilecek yeni standartların oluşturulması gerekliliğini ortaya koymuştur. Uzun soluklu gerçekleşebilecek olumsuz süreçlerin belirsizliği, oluşabilecek tüm olasılıklara hızla adapte olunabilmeyi sağlayacak yaklaşımları insanoğlunun sürdürülemez yaşam alışkanlıklarının yeniden gözden geçirilmesinin gerekliliğini bir kez daha gündeme taşımıştır.

COVID-19 pandemisini kontrol altında tutabilmek adına alınan önlemler nedeniyle insanların dış mekanlara ulaşımının kısıtlanmasıyla, uzaktan çevrimiçi eğitim ve çalışma uygulamalarının zorunlu olarak başlamasıyla birlikte konut mekanları tüm bireylerin bir arada olmasından dolayı çok daha yoğun kullanılmaya başlamıştır. Gündelik yaşama, çalışma, sosyalleşme rutinlerinin teknoloji ile birlikte bulundukları yaşam ortamı olan evlere entegre olmasıyla kullanılan donatı elemanlarının, mobilyaların ve diğer donanımlarının da ortamın işleyişini değiştirmesi söz konusu olmuştur (Şekil 4).

Şekil 4. Ev ortamına entegre olmuş çalışma, sosyalleşme girintileri (Orkunt Turgay arşivi)

Kısa vadeli çözüm yöntemleriyle üretilen mekânlar, içinde bulunulan sürecin ortaya çıkardığı “yeni” mekânsal ihtiyaçları karşılamak konusunda çoğunlukla yetersiz kalmıştır. Bu durum, tasarımcıları özgün, daha önce denenmemiş, yeni ihtiyaçların gerekliliklerini sorgulayan tasarım çözümleri oluşturmaya yöneltmiştir. Mekanların sosyal örgütlemenin bir sonucu olduğu göz önünde bulundurulduğunda ortaya çıkarılan önerilerin aslında bireyi mekanların içine hapsederken bir taraftan da mekanların birleştirici özelliği yerine ayıran “ayırıcı, izole edici” bir görev üstlenmelerine neden olmuştur.

Yaşanılan bu olumsuz süreç, mekân tasarımında tüm bu olumsuzluklara birleşme ve bölünme potansiyeli gibi daha etkin ve akılcı çözümler önererek kullanıcının iç mekandaki konfor düzeyinin artırılmasıyla, farklı sebeplerden ötürü oluşabilecek değişikliklere adapte olabilmesi söz konusu olduğunda esneklik, değişebilme ve dönüşebilme yöntemleriyle mekânın tüm verileriyle kullanmanın önemini bir kez daha ortaya çıkarmıştır.

Yaşadığımız teknoloji çağında ise gözden kaçırılmaması gereken belki de en önemli durum özellikle mobil teknolojilerin evrimsel gelişimiyle birlikte yeni arayüzleri ortaya çıkmasıyla birlikte yaşam biçimimizin değişmesinin ötesinde mekân kavramındaki radikal dönüşümdür. Birbirine bir ağ örüntüsüyle yardımıyla bağlanmak bireylerin bulundukları zamandan, fiziksel mekândan ve uzaklığa bağlı olmaksızın bir araya gelebilme ve iletişim sağlama olanağı sunmaktadır. Özellikle çalışma, eğitim, sosyalleşme rutinlerindeki bir araya gelme durumlarının Zoom, Teams, Skype gibi görsel iletişim kurmayı sağlayan teknolojik unsurlar ile gideren kullanıcıların dijital platformlara doğru kaymaları ve hızla adapte olmaları hem sosyal hem de iş ilişkilerinde bir anlamda zaman ve mekân kavramının dönüşmesine neden olmuştur (Şekil 5). Teknolojinin bu denli gelişmesiyle birlikte kullanıcılar çok farklı mekânsal deneyim yaşamaktadırlar.

Şekil 5. Zoom, Teams, Skype gibi görsel iletişim kurmayı sağlayan teknolojik unsurların mekân algısına etkisi (Orkunt Turgay arşivi)

Değişen gündelik hayat işleyişi ile birlikte uzaktan çalışma, uzaktan eğitim gibi durumlar nedeniyle barınma fonksiyonunun karşılığı olan konut kullanımında da farklı üslupların oluşmasına neden olmuştur. Konutu kullanan bireylerin iş hayatından, eğitime, zamanlarını farklı amaçlar çerçevesinde değerlendirmelerindeki çeşitlilik iç mekân kullanımındaki farklı gereksinimleri de beraberinde getirecektir. Özellikle online toplantı, eğitim, ders hatta spor faaliyetlerinden olayı oluşabilecek gürültü problemlerine karşılık ses izolasyonu ya da bu sorun için kullanılabilecek diğer unsurlar da önemli bir gereksinim biçimine dönüşecektir. Konutun barınma haricinde etkin kullanım süresi ve yoğunluğu artacağından dolayı, çeşitli gereksinimler için mekânsal çözümler ortaya çıkacaktır. Ayrıca dış mekanla en çok bağ kurulan teras, balkon, bahçe gibi konut kullanıcısının yeşil alanla buluşabileceği alanlar için daha kullanışlı ve yaratıcı tasarım çözümleri sunma gerekliliği de ortaya çıkacaktır.

Dolayısıyla hareketle kısıtlı hacimlere sahip mekân birimleri tasarlanırken esneklik, adaptasyon ve değiştirilebilirlik kavramlarının önem kazandığı gözlemlenmektedir. Kullanıcıya istek ve gereksinimleri doğrultusunda mekânsal ve kullanım anlamında seçim hakkı hedefleyen tasarım esnekliği, yaşam birimlerinin dış mekanla ilişkileri ve iç mekân özellikleri ile bağlantılı olmalıdır. Hareketli modüller olarak tasarlanabilecek iç mekân donatı elemanlarının özellikleri mümkün olabilecek biçimde değişebilir, dönüşebilir nitelikte olmalı, çeşitli çözüm önerileri ile karşılaşan kullanıcı daha serbest hareket edebilir hale getirilmelidir.

İç mekanlar, kullanıcısının tüm yaşamsal gereksinimlerini etkin ve doğru bir biçimde karşılayabilecek özellikleri kapsamalıdır. İç mekanların biçimlenişi ve organizasyonları, kullanıcı karakteristiklerine göre esneklik ve değiştirilebilir olma özelliği olarak düzenlenmelidir. Hareketli ve sabit iç mekân donatıları ergonomik ölçütler göz önünde bulundurularak tasarlanmalı yenilenebilir, esnek ve değiştirilebilir olmayı hedeflemelidir.

Farklı ihtiyaçların bir arada giderilmeye çalışıldığı ortak mekanlarda uzun süreli bulunma ve farklı gereksinimler için mekansak ihtiyaç zorunluluğu iç mekân tasarım ve kullanım anlayışlarının, çözümlerinin, yaklaşımlarının yeniden sorgulanmasına neden olmuştur. İçinde devinim ettiğimiz mekânların temel fonksiyonu olan barınma işlevi haricinde de farklı işlevlerin katılımıyla daha esnek ancak kullanıcı konforunu sağlamayı ön planda tutan yaklaşımlar olması gerekliliği somut biçimde anlaşılmıştır. Aslında içinde yaşanan mekanların bu anlamda tüm potansiyellerinin değerlendirilmeden çok da efektif kullanılmadığının farkına varılmıştır. Farklı eylemleri tek bir mekân olan konut ortamında deneyimlerken, kullanmadığımız mekanlar yeni işlevlerin dahil olması ile dönüşebilmelidir.

Bu dönüşüm aslında mekânın sadeleşmesi, yalın bir mekân organizasyonunun oluşturulması ve ihtiyaç duyulabilecek işleve cevap verebilecek donanımına sahip olmalıdır anlamına gelmektedir (Şekil 6). Kullanıcının yaşam kalitesini arttırmaya yönelik yaşam odası, çalışma odası, hobi odası, okuma köşesi, spor yapma imkânı sunan mekânlara daha fazla yer vermeyi mümkün kılacaktır. Dolayısıyla temel fonksiyonu barınma fonksiyonu olan konut, uygun malzeme seçimleri, akılcı detay çözümleri ile daha kompakt bir kullanım ile pek çok farklı işlevi bir arada yapabilmeye imkân veren bir daha yaşanılabilir bir ortama dönüşebilir. Mekanların bu şekilde daha kompakt yaşam birimlerine dönüşebilmeleri için mekâna dair çeşitli özelleştirilmiş bazı durumların gerçekleşmesi gerekmektedir.

Şekil 6. Yalın ve farklı işlevlere sahip nitelikli mekân organizasyonu (Orkunt Turgay arşivi)

Tüm bu etmenlerin ışığında insan-mekân etkileşimini göz önünde bulundurarak oluşturulacak yeni standartlar, kullanım özellikleri, malzeme seçimleri çerçevesinde tasarlanması ile mümkün olacaktır.

Bu bağlamda, insan-mekân etkileşimi göz önünde bulundurulduğunda “mekân” kavramının yaşanan böylesi salgın süreçlerinden edinilen deneyimler ve çıkarımlar doğrultusunda oluşabilecek yeni standartlar, kullanım özellikleri, malzeme seçimlerini dikkate alarak yeni bir anlayışla tasarlanması gerekmektedir. Zaman içinde edinilen deneyimlerden yola çıkılarak, pandemi sonrası mekân tasarımında olası salgın vb. olağanüstü durumlara karşı daha esnek kullanıma imkân verebilecek yapısal sistemler, malzemeler ve tasarım yaklaşımları konularında dikkate alınması gereken unsurların ve alternatiflerin öngörülmesi önem arz etmektedir.

4. MEKÂNDAKİ GEREKSİNİMLERE BAĞLI YAKLAŞIMLAR

Mekânda esneklik ve değişebilirlik kavramlarının ortaya çıkması ve gelişmesinin temel nedeni modern yaşamda kullanıcılarının çok çeşitli olup, gereksinimlerinin daha önceden belirlenememesi

ya da zaman içerisinde bu pek çok diğer etkenle beraber değişen gereksinimlere karşın bir çözüm önerisi anlamındadır.

İnsanların farklılığı göz önünde bulundurulduğunda gereksinimleri de yaşam tarzlarına bağlı olarak farklılık gösterebilmektedir. Mekânların bileşenlerine ayrılması gibi yapının veya donatı elemanlarının da esneklik göstermesiyle kullanıcıların yaşam alanlarını kendi istek ve arzuları çerçevesine değiştirme, dönüştürme durumları söz konusu olabilmektedir.

Modern ve iletişim çağının tasarım yaklaşımlarında etkin bir biçimde ön plana çıkan esneklik ve değiştirilebilirlik kavramları, yaşadığımız süreçte mekânsal ölçekten başlayıp mekandaki en küçük mobilya ve donatı elemanı ölçeğine kadar geniş bir yelpazede ele alınmaktadır.

Pek çok tasarımcıya göre esneklik genel anlamda, gelişen koşullar ve kullanıcı beğeni ya da gereksinimlerine uyum sağlayarak cevap verebilme yetisi, aynı mekândan birden fazla gereksinim için faydalanma durumudur. Esneklik kavramının temelinde, zaman içerisinde değişen ya da kullanıcıya, gereksinime, teknolojiye ve zamana bağlı olarak gelişen koşullara etkin bir kullanım için mekânın sunduğu maksimum potansiyel ile verdiği cevap bulunmaktadır. Esneklik ile birlikte değişebilirlik, genişleme, dönüşme, mobilite, entegrasyon, adaptasyon gibi kavramlar da ele alınmaktadır. Tüm bu kavramların işaret ettiği temel kavram ise fonksiyonalizmdir (Collins, 1965).

Esneklik öncelikle mekânsal olarak ana çatkıyı koruyarak ihtiyaç dahilinde yeni bir düzenleme, yeni bir mekânsal organizasyon, mevcut potansiyeli daha etkin kullanabilen ağırbaşlı bir değişimdir. Esneklik kavramı farklı yaklaşımlarda, farklı şekillerde ele alınabilen, kullanıcının değişen ihtiyaçlarına karşılık gelen bir tasarım üslubu, düşüncesidir. Sonrasında ise mekânı oluşturan bileşenler arasında gerçekleşebilecek değişimlere karşı birlikte uyum sağlama ve yeni gereksinimlere cevap verebilmektir. Hertzberger'e göre esnekliğin sağlanabilmesi çok amaçlı kullanım esası olan birimlerin bir arada değerlendirilmesiyle mümkündür (Hertzberger, 1991, İslamoğlu, 2018).

Toplumların değişen sosyo-kültürel ve sosyo-ekonomik yaşam koşulları, aile yapısı anlayışındaki değişimler, kullanıcıların zaman içinde değişen istek, arzu ve gereksinimleri, nüfus artışı nedeniyle daralan mekanlar, mekanlarının fonksiyonel olarak da biçimlenişine yön vermektedir. Mekanlardan beklenen en önemli performans kriteri kullanıcıların değişen gereksinimlerinin karşılanmasıdır. Kullanıcı gereksinimleri farklı sosyo-kültürel, sosyo-ekonomik ve eğitim düzeylerine bağlı olduğu kadar ilgi alanları, alışkanlıklara da bağlıdır. Kullanıcıların farklı eylemler karşısındaki gereksinimleri de fiziksel gereksinimler adı altında mekânsal, bağlamsal, güvenlik, psiko-sosyal gereksinimler adı altında mahremiyet, davranışsal, estetik olarak tanımlamak mümkündür. Mekanlardan etkin bir verim sağlanabilmesi için iç mekanların ve donatı unsurlarının kendi

işlevlerinin yanında çok işlevli kullanımı yaygınlaşmıştır. Ancak esnekliğe değişebilirliğe cevap veremeyen tasarım çözümleri, hızla değişen ve gelişen toplumsal gereksinimleri karşılayamamakta, bu da onların fiziksel değilse de işlevsel ömürlerini erkenden bitirmelerine neden olmaktadır. Bu nedenle mekanlar gelişen ya da değişen yeni durumlara karşı adapte olabilir şekilde esnekliğe sahip olarak tasarlanması, mekanların kullanımlarının çok yönlü ve donatıların daha uzun ömürlü olmalarını sağlamaktadır (Öcal, 2001).

Esneklik kavramı “tasarım esnekliği” ve “işlevsel esneklik” başlıkları altında ele alınmış, son yıllarda farklı boyutlar kazanmış ve yeniden gözden geçirilme gerekliliği ortaya çıkmıştır. Gelişen teknoloji artan farklı mekânsal beklentiler değerlendirildiğinde “kullanım esnekliği” de sınıflandırma olarak konuya dahil olmuştur.

Gelişen teknolojiler ve farklılaşan kullanıcı gereksinimleriyle birlikte yapısal boyuttaki kısıtlı mekanların esneklik sağlama yaklaşımları ile birlikte geniş mekanların sağladığı olanakları sunması mümkündür. Esneklik kavramının bu durumu tasarımın hem kuramsal hem de pratik uygulama sürecinde ele alınacak çok amaçlı kullanım, modüler sisteme sahip olabilme, eklenip çıkarılabilme, birleştirilip ayrılabilme gibi esnekliği sağlamak adına alınacak kararlara bağlı mekân tanımları iken, mekândaki boyutsal esneklik yaklaşımları ise kullanım esnasındaki kararlara bağlıdır (Şekil 7). Bu düşünce yapısı da mekânın özgür biçimde kullanılmasını sağlamaktadır (Şekil 8).

Şekil 7. Mekân esnekliği için plan şeması ve fonksiyon yerleşimi (Dirsken, 2012)

Şekil 8. Ofis ve oturma odası olarak iç mekânın dönüşmesi (Dirsken, 2012)

Bir mekânın potansiyeli, yapılacak etkinliğe uygun biçimlerde oluşturabilmesine, mekânın seçimi konusunda alternatifler sunabilmesine bağlıdır. Bu alternatifler mekânsal özelliklerin ve donatı elemanlarının eklenebilme/çıkarılabilme özelliklerine hatta katlanabilir olma kapasitesine bağlıdır.

Tasarımda esneklik, tasarım sürecinde verilen kararlar sayesinde kullanıcıya sunulan mekân içerisinde farklı ölçeklerde çok yönlü kullanım olanağına sahip olabilmektedir. Kullanıcıların temelde beklentisi çok büyük mekânsal çözümlerden çok işlevsel olarak iyi çalışan mekanlardır. Kullanıcılara sunulacak işlevsel alternatiflerin kendi mekânsal beklentilerine en uygun olanları seçerek mekânsal kullanım anlamında tatmin olacakları bir ortam yaratmak, mekanların boyutsal koşullarını değiştirmeden sadece donatı elemanlarının değişip dönüşebilir olmasıyla farklı kullanıcı profillerine de hitap etmesi sağlanmış olacaktır (Şekil 9).

Şekil 9. Zemine bağlı hareket edebilir bölücü duvar modülünün farklı fonksiyonlara cevap vermesi ve mekân tanımlaması (Dirksen, 2012)

Fonksiyonel esneklik ise, inşa sonrası kullanım esnasında kişinin mekânın taşıyıcı sistemine ve kabuğuna müdahale etmeden yalnızca hafif strüktür ayırıcı duvarlar, sabit ya da hareketli mobilyalar ve donatı elemanlarıyla sağlanan esnekliktir. Bu sayede kullanıcılar farklı kullanım amaçlarına uygun çözümler sağlayabilmektedir (Şekil 10). Kullanım esnekliği mekânın özellikle kullanım esnasında mekânın yapısal durumu, yapı planlaması, donatı elemanları ve mobilyalara ilişkin özellikler de önem arz etmektedir (Şekil 11).

Şekil 10. Kullanıcılar tarafından dönüştürülebilecek donatı elemanları (Orkunt Turgay arşivi)

Şekil 11. Yemek yeme fonksiyonu karşılayan katlanabilir yemek masası (Dirsken, 2012)

Yaşanılan son dönemdeki pandemi ve değişen yaşam koşulları esneklik kavramını bir gereklilik olarak gündeme taşımıştır. İnsanoğlunun gündelik yaşam alışkanlıklarını, standartlarını ciddi anlamda sarsan ve bu hızlı gelişmeler sonrasında adapte olabilmesi, mekanların esneklik potansiyeline dayanmaktadır. Esneklik, süreç içerisinde olası değişimler karşısında mekânın değişimlere adapte olabilmesini ve etkin bir biçimde gereksinimlere cevap verebilmesini sağlayan, bir tasarım durumudur. Bu üslup içerisinde hareketlilik, çok amaçlı kullanım, modülerlik, eklenebilirlik-çıkarılabilirlik, anlık fonksiyon çözümüne cevap verebilir nitelikte nötr alanlar, birleştirilebilirlik-bölünebilirlik gibi kavram bulunabilmektedir. Bu anlamda bir iç mekân tasarlanırken kurgusunda açık plan gibi bir yaklaşım mekânın daha esnek bir kullanım alternatif sunarak kullanıcıya ihtiyaç halinde mekanların dönüşerek çözümler üretmesine imkân verecektir.

Bu süreçte teknolojinin kullanımının rolü çok büyüktür. Yaşadığımız çağda gündelik yaşantının ayrılmaz bir parçası olan teknoloji ve hız neticesinde tüketim toplumunun da bir gerçeği olarak değişken kullanıcı ihtiyaçlarını karşılayabilmek için esneklik kavramı tasarım eyleminin en önemli kriterlerinden bir tanesi haline gelmiştir. Bu çerçevede yaşanan salgın sürecinde de birleştirilebilir-bölünebilir stratejisi ile salt barınma amaçlı kurgulanan “konut” kavramının kullanıcılar için temel yaşam alanında gerçekleştirilen uyumak, yemek yeme, sosyalleşmek işlevleri haricinde iş

faaliyetlerini sürdürmek, eğitim ve çeşitli spor faaliyetlerinde bulunmak, hobi ya da ilgi alanları gibi farklı fonksiyonların girdilerini dönüştürmesi, varolunan mekânın daha etkin kullanımını sağlamıştır.

4.1. Mekânın Fonksiyonel Olarak Dönüşümü ve Çok İşlevli Olma Özelliği

Yaşanılan ve deneyimlenen mekânın, mobilyanın ya da mekânı tarif eden diğer unsurların, değişen gereksinimlerle beraber kolaylıkla değişerek adapte olabilmesi çok işlevli olmayı da gerektirebilmektedir. Mekânın esnek ya da değiştirilebilir olması, mekân ile gereksinime dair üretilen çözümler arasındaki durağan olmayan ilişkinin, zaman içinde gerçekleşebilecek olası değişimler ile uyum içinde kalmasıdır. Bu durum mekanların daha önceden öngörüleemeyecek durumlar karşısında oluşabilecek değişikliklere uyum sağlayabilmesini ve fonksiyonel alternatifler sunarak kalıcılığını artırmayı amaçlamaktadır.

Özellikle büyük kentlerde alan kısıntısından dolayı doğan genişlemesi mümkün olamayacak nitelikte tek mekâna sahip dar planlı kısıtlı mekanlarda tüm ihtiyaçların karşılanması beklenmektedir. Bünyesinde pek çok işlevi etkin bir şekilde karşılaması beklenen esnek iç mekân mobilya ve donatı elemanları sayesinde mekânın işlevini dönüştürmesi dar mekânlara devinim özelliğini de getirerek tek mekânda kullanıcının hemen hemen tüm ihtiyacını karşılamaya olanak sağlamaktadır. Bu durum yapı elemanlarıyla sağlanabileceği gibi, hafif ayırıcı sistemler ya da elemanlarla da sağlanabilmektedir. Çok fonksiyonlu kullanım stratejisinde amaç tek bir mekânın farklı kullanıcılar tarafından başka amaçlar ve birden fazla fonksiyon için kullanılabilmesi ya da bir işlevi olan elemanın farklı bir işlevi de karşılayabilmesidir (Şekil 12). Tüm bunların sağlanabilmesi için çok iyi kurgulanmış, detaylandırılmış ve birbirini fonksiyonel olarak tamamlayabilecek esneklik gösterebilecek fonksiyonel donatı elemanlarına gereksinim vardır.

Şekil 12. Kayar kumaş ayırıcıyla tek mekânda aynı zaman diliminde iki farklı yatak odası çözümü
(Dirksen, 2012)

4.2. Mekânın Genişleyebilme Özelliği (Esneklik-Adaptasyon)

Mekânın örgütlenme özellikleri ele alındığında öne çıkan “mekân içinde mekân” çözümlemeleriyle yaratılan yeni mekanlar kullanılmadıklarında ayırıcı elemanlar ortadan kaldırılarak tek bir geniş mekâna dönüştürmek mümkündür.

Bir mekânın genişleyebilmesi kısıtlı imkanlara sahip mekânlardaki donatı elemanlarının ve / veya taşıyıcı olmayan ayırıcı panel elemanların, sistemlerin istenildiğinde hareket ettirilerek yer değiştirmesi sayesinde mekânın, ihtiyaca bağlı olarak büyümesi ya da esnemesi olarak değerlendirilebilir. Mekânın bileşenlerinden olan hareketli duvarlar, paneller, dikey yüzeysel sistemler mekân bölücü elemanları olarak kullanılır, yük taşımazlar.

Mekanlarda kullanıcılar kendi isteklerine bağlı olarak biçimlendirebildiği serbest alanlar, boş mekânlar oluşturulmalı, dahaki gereksinim durumlarında esneklik ve değiştirilebilirlik kavramlarıyla yeni mekân kullanımı imkanları hayata geçebilmelidir. Esnek mekân anlayışında, kendini daha bağımsız hissedecek kullanıcı özellikle birçok fonksiyona cevap verebilecek nitelikte tek bir mekân elde etmeye çalışarak yatay ya da dikey yüzeyleri daha verimli kullanabilecektir.

4.3. Mekânın Bölünebilme Özelliği

Kullanıcıların günün farklı saatlerinde farklılaşan ihtiyaçlarından kaynaklı olarak mekânları ayırarak yeni alternatifler yaratma isteği veya zaman içerisinde bireysel yapılarında oluşabilecek değişikliklerden dolayı, yeni mekân yaratma isteği içine girmektedirler. Bu da tüm ihtiyaçları dönüşen tek bir mekânın karşılaması beklentisine yol açmaktadır (Ayanoglu, 2010).

Mekânlarda kullanılan bölücü ya da ayırıcı eleman kavramını, mekân içinde işlevsel olarak özelleşmiş veya farklılaşmış alanların sınırlarını tanımlamak, kullanıcıyı yönlendirmek ve tanımlanan bu sınırlar içinde gerekli konfor koşullarını sunmak amacı ile mekân parçaları oluşturmak olarak tanımlamak mümkündür (Söğüt, 2002).

Farklı amaçlar için oluşturulan veya dönüştürülen her yeni mekân, sadece kendine bağlı bileşenleri değil, aynı zamanda etrafındaki diğer farklı unsurları da etkileyebilmektedir. Dikey ayırıcı sistemlerin, bölücü panellerin ya da sabit mobilyaların etkin ve doğru kullanımı için tasarım sürecinde iyi planlanmış bir yaklaşımla ele alınması gerekmektedir. Bu sayede hareketini özel kanallar, raylar içerisinde tekerleklerle gerçekleştirebilmesi için zemin, tavan ve duvarlarda gerekli mekânsal alt yapının doğru şekilde sağlanması gerekmektedir.

Ayrıca kullanıcıların, özellikle yaşadıkları mekânın kullanım kapasitesini artırmaları gerektiği dönemlerde iç mekân tefrişini sağlayan mobilyaların, duyulan gereksinimler sonucunda başarılı

olamadıkları görülebilmektedir. Böylelikle özellikle dar ve küçük mekanlarda kullanılacak mobilyaların gereksinim duyulduğunda temel fonksiyonu ve formunu çok fazla değiştirmeden, sadece boyutlarını arttırarak, yeni gereksinime çözüm olması, mekânda yeniden bir düzenleme olanağını doğurmaktadır.

SONUÇ

Yaşanılan mekânın, mobilyanın ya da donatının, oluşabilecek farklı gereksinimlere herhangi bir işlevsel kayıp olmadan kolaylıkla dönüşebilmesi esneklik olarak tanımlanabilir. Bir başka söylemle, mekânın değiştirilebilir olması, esnek olma özelliğinden gelmesiyle birlikte mekân ile ihtiyaçlar arasındaki dinamik ilişkinin, zaman içindeki olası değişimlere karşı güncel kalmasını sağlamaktadır. Bu da şekilde mekanların fonksiyonel olarak sürdürülebilir olmasını sağlamaktadır. Bu bağlamda iç mimarların küçük iç mekanları tasarlamadan önce alternatif yaşam biçimlerine adapte olabilecek çözümler üretmesi mekanların etkin kullanımı açısından çok önemlidir. Özellikle yaşanılan mekanlardaki barınma, yemek yeme, uyuma, dinlenme, sosyalleşme fonksiyonlarının haricinde pandemi sonrasında teknolojik gelişmelerle birlikte öncelikle çalışma koşullarının, sonrasında spor, hobi gibi eylemlerin ev ortamına entegre olmasıyla gündelik yaşantıdaki “ev” kavramının da dönüşmesine neden olmuştur.

İç mekanların bu anlamda dönüşmesinde sadece yapısal elemanlar değil aynı zamanda donatı elemanları da mekanların esneklik özelliğine katkıda bulunmaktadır. Mekanların birleşerek büyümesi ya da bölünerek yeni kullanım amaçlı mekanlar oluşturması etkin ve fonksiyonel kullanım için önemlidir.

Mekandaki tefriş elemanı olan mobilyaların kısıtlı mekân içerisinde farklı işlevleri yerine getirmek adına hareket edip yer değiştirmesi, dönüşmesi alan genişlemesi ya da mekânda az donatı elemanın kullanılmasıyla kullanıcının mekândan maksimum düzeyde yararlanmasını sağlamaktadır. Mekânda hareket etme olanağı bulunmayan özellikle mekân tanımlayıcı elemanlar yerine mekânda dönüşüm, mobilyalar aracılığıyla gerçekleşmektedir.

Sonuç olarak, kullanım anlamında yeni ihtiyaçlar için mekânsal çözümler oluşturulmasında mekânsal değiştirilebilirliğin, çok fonksiyonlu olmanın sağladığı esnekliğin tasarımda önemli bir kriter olmasına dayanan çalışma, değişebilirlik ve uyum sağlamanın ötesinde, sürdürülebilirlik, kullanıcı özgürlüğü, kişiselleştirmenin önemini vurgulamaya çalışmıştır. Tasarım bu tarz yaklaşımların toplumsal, sosyo-kültürel ve sosyo-ekonomik faydalar sağlayan, geniş anlamlar içeren, zaman ile güçlü bağı olan önemli bir etken olduğunu da göstermektedir. Günümüzde mekân anlayışı artık duruma bağlı bir anlayışla tanımlanırken, bilgi ve iletişim teknolojileri ile desteklenen, belirli bir

fiziksel “sınırlandırma”ya bağlı kalmadan ortaya konulabilirler. Bireylerin gündelik yaşantısının büyük bölümünü ele geçiren teknolojik gelişmeler her ne kadar sınırları ortadan kaldırarak bireyleri “özgür”, “bağımsız” kılsa da teknolojiye “bağımlı” bireyler yaratmıştır. Teknoloji ile birlikte her an değişen, sürekli yenilenen, farklılaşan mekânların kolay erişilebilir olması mekân tasarımı açısından heyecan verici olmakla birlikte gittikçe “sanallaşmayı” artırmakta, bireyleri mekânlara karşı duyarsızlaştırarak “mekânsızlaştırmakta”dır.

Çıkar Çatışması Beyanı

Yazarlar herhangi bir çıkar çatışması olmadığını beyan etmektedir.

Araştırmacıların Katkı Oranı Beyan Özeti

Makale tek yazarlıdır.

KAYNAKÇA

- Ayanoğlu, H. (2010). *Konut iç mekân mobilya ve donatısında teknolojik gelişmelerin ve değişen tasarım kriterlerinin mekâna yansımaları* (Yüksek Lisans Tezi). Erişim adresi: https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezDetay.jsp?id=6Qbm5TC2uJv2Nf22N_KwpQ&no=sbazJgC_Nfxa19cZSpNImQ
- Atasoy, A. (1973). *Değişen ihtiyaçlar karşısında konut tasarlamasının mevcut konutların değerlendirilmesi yolu ile geliştirilmesi* (Doktora Tezi), İ.T.Ü., İstanbul.
- Aydınlı, S. (1993). *Mekânsal değerlendirmede algısal yargılara dayalı bir model*, (Doktora Tezi), Erişim adresi: https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezDetay.jsp?id=c_k_98EpBMSMU7DWWXBbXg&no=c_k_98EpBMSMU7DWWXBbXg
- Bachelard, G. (2008). *Uzamanın poetikası*. İstanbul: İthaki Yayınları.
- Bayram, B. (2001). *İşlevsellik ve esneklik bağlamında konut iç mekân tasarımında mobilya kullanımı*, (Yüksek Lisans Tezi), Erişim adresi: <http://openaccess.maltepe.edu.tr/xmlui/bitstream/handle/20.500.12415/3993/296675.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Collins, P. (1965). *Changing ideals in architecture:1750-1950*. London: Faber and Faber.
- Dirksen, K. (2012, 3 Aralık). 6 rooms into 1: morphing apartment packs 1100 sq ft into 420. Erişim adresi: <https://faircompanies.com/videos/6-rooms-into-1-morphing-apartment-packs-1100-sq-ft-into-420/>
- Friedman, A. (2002). *The adaptable house: Designing homes for change*. New York: McGraw-Hill Professional
- Gök, N. (1993). *Mimari tasarımda bir faktör olarak “değişebilirlik”*, (Doktora Tezi), Mimar Sinan Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Güngör, F. S. (2019), Postmodern dünyanın mekân anlayışında sanal mekân, *Electronic Turkish Studies*, 14(5), 93-104. doi: 10.29228/TurkishStudies.23008
- Habraken, N. J. (2008). Design for flexibility. *Building Research & Information*, 36(3), 290-296.

- Heidegger, M. (2002). *Being in Time*. (J. Macquarrie ve E. Robinson, Çev), New York: Blackwell Publishing Co.
- Hertzberger, H. (1991). *Lessons for students*. Rotterdam: 010 Publishers.
- Hertzberger, H. (2009). *Lessons for student in architecture*. Rotterdam: 010 Publishers.
- İncedayı, D. (2008). Tasarımda esnekliğin boyutları üzerine. *Mimar. İst*, 27.
- İslamoğlu, Ö., Usta, G. (2018). Mimari tasarımda esneklik yaklaşımlarına kuramsal bir bakış. *The Turkish Online Journal of Design, Art and Communication*, 8, 673-683
- Öcal, G. (2001). *Konut iç mekân ve donatı elemanlarında esnek ve değiştirilebilir tasarım yaklaşımları* (Yüksek Lisans Tezi). Erişim adresi: <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezDetay.jsp?id=MX9N1sXjBULme63dG2zyxw&no=ySRNt8zXwmIfUw05RqLfHw>
- Savaş, S. (2011). *Kısıtlı mekân-mobilya çözümlerinde çağdaş yaklaşımlar* (Yüksek Lisans Tezi). ProQuest Dissertations and Theses veri tabanından erişildi. (UMI No. 28525408)
- Schneider, T. ve Till, J. (2005). Flexible housing: Oppourtunities and limits, *Architectural Research Quarterly*, 9 (2), 157-166.
- Schneider, T. ve Till, J. (2007). *Flexible housing*. Oxford: Architectural Press Elsevier Linancre.
- Schulz, C. N. (1971). *Varoluş, mekân, mimarlık*. New York: Rizzoli Publication.
- Söğüt, M. A. (2002). *Bölücü elemanların ofislerde uygulanması ve mekâna etkileri* (Yüksek Lisans Tezi). Erişim adresi: https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezDetay.jsp?id=RnSchhyJsJw8BBwVFJMYFQ&no=MODVx_2mS-1FXMOQDD9k5w
- Turgay, O. (2009). *Mekânın kurgulanmasında ve algılanmasında “bellek”in belirleyici etkisinin analizi* (Doktora Tezi). Erişim adresi: https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezDetay.jsp?id=Oick5BaJDyoFQ5duFwAAgg&no=_fhsc-r6B9hb1bQZm1xwEg
- Turgay, O. (2012). *Duyarlılıkları aktaran “arayüz”ler olarak mekanların endüstriyel boyutu ve kalıcılığı*. 3. Ulusal İç Mimarlık Sempozyumunda sunulan bildiri. Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi. İstanbul.
- Tuncel, A. (2007). *Mobil konutlarda iç mekân organizasyonu ve mobil mekanların tarihsel gelişim süreci* (Yüksek Lisans Tezi). Erişim adresi: <http://www.openaccess.hacettepe.edu.tr:8080/xmlui/bitstream/handle/11655/2316/4bcc46cb-6c75-408b-8908-dff6fc3448eb.pdf?sequence=1>
- Üst, S. (2015). Konutlarda iç mekân ile mobilya etkileşimi bağlamında mobilyaya dair özelliklerin incelenmesi. *Standart Dergisi*, 103-118.
- Yürekli, F. (1983). *Mimari tasarımda belirsizlik: Esneklik / uyabilirlik ihtiyacının kaynakları ve çözümü üzerine bir araştırma*. İstanbul: İ.T.Ü. Mimarlık Fakültesi Baskı Atölyesi.